

ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ

(Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒՊԱՐԱՇԷՆԻ ՄԷՋ ՇԻՆՈՒՈՂ
ՆՈՐ-ՀԱՃԸՆ ՅԱՂԻ, ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՆՈՐ-ՀԱ-
ՃԸՆԻ ՄԷՋ ԿԱՌՈՒՑՈՒՈՂ ԴՊՐՈՑ-ԵԿԵՂԵՑԻԻ
ՖՕՆՏԵՐՈՒՆ) :

Գրեց՝

ՅՐԹ. ԶԸԴՐԸԴՃԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱԳԷՄ

1934

891-99

9-48

19 NOV 2017

891 99

Q - 48

Հասարակօրին մատիմարնակ Հանրնցիներու

ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ

(Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒՊԱՐԱՇԵՆԻ ՄԷՋ ՇԻՆՈՒՈՂ
ՆՈՐ-ՀԱՃԸՆ ՔԱՂԻ, ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՆՈՐ-ՀԱ-
ՃԸՆԻ ՄԷՋ ԿԱՌՈՒՅՈՒՈՂ ԴՊՐՈՑ-ԵԿԵՂԵՑԻԻ
ՖՕՆՏԵՐՈՒՆ):

Դրեց՝

ՅՐԹ. ԶԲԴՐԸԴՃԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԵ ՂԷՄ

1931

17 JUL 2013

49124

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

Ներկայ գրողիկի պարունակությունն առաջին մասը
շահապէս գրի առնում էր Հ. Բ. Ը. Միտքեան
Երուսաղեմի Մասնաձիւղին Լսարանական մէկ հան-
դեսին համար, ուր էւ արտատպւում է:

Հրատարակութեան տոնիք գայն, խորհելով թէ
քերէս կրնայ որոշել չափով օգտակար ըլլալ՝ բովան-
դակ գաղութանայ կեանքի մահացու որդը եղող այ-
լատերունի դիմ պայքարելու տեսակետով:

Երուսաղեմ

Յ. Զ.

65493-67

— — — — —

ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ

(Յանգառ)

Բեմէն այս համես լրսարանական
 Կը լըսեն յանախ խրատ պատուական՝
 Նըմոյ՛ց մը ազնիւ բարեգործութեան
 Բարեգործական Հայոց Միութեան:
 Հոգեւոր հայրեր բանգէ՛ս եռանդուն,
 Եւ հայ բրժի՛ւկներ մասնագէ՛ս գիտուն,
 Մըսաւորական, ազգային գործիչ,
 Մանկավարժներ քաջ եւ կամ ուսուցիչ,
 Դեռ ամէն կարգի փորձ ազգայիններ
 Մեր մըսքին, հոգւոյն, մարմնին են ջամբեր
 Սընունդ հանելի եւ շատ պիտանի՝
 Դիմագրաւելու համար մեր կեանքի
 Բարդ դժուարութեանց, անեղ փորձանաց
 Որոնք մեր վերեւ են ընդմիշտ կանգնած:
 Երախտաւորեալ ես ալ իմ կարգիս
 Օր մը յանկարծուս սա բերի մտքիս
 Թե՛ աղէկ բան է առնելը՝ եթէ
 Տալը աւելի մեծ հանոյ՛ք կ'առթէ:

Ուսի եւ քնդփոյր ինքն եւ ինծի
 Արդար պահանջով դասասան բացի
 Թէ՛ ինչո՞ւ չառնեմ սասար հանդիսման
 Բաժին մը ուսիս համես բայց պիտան:
 Եւ որովհետեւ չէի մասնագէտ
 Պէս պէս գիտութեանց եւ կամ գրագէտ,
 Ո՛չ բըժիշկ հրմուս, ո՛չ լաւ բեմքասաց
 (Բաղդը իմ կեանքի մէջ թողուց այդ բաց)
 Ախր հանրային կեանքի օգտակար
 Ոչ մէկ մեծ ազդակ իմ մէջը չըկար,
 Ուսի խորհեցայ թէ՛ կրնայի ի՞նչ
 Գէթ գոյզըն չափով տալ բան մը շինիչ:
 Ըլլալով արդէն խիստ հեճաքբեր
 Հանրային գործոց եւ շատ ուշադիր,
 Կը տեսնեմ տեղ տեղ լընացած բարեր,
 Փրճած, վարակիչ, շարաւոտ վէրեր,
 Որոնց երբեմն տալ նշանակ անմեղ
 Չըլլար մահացու, այլ դարման ու դեղ:
 Իսկոյն եւ իսկոյն հրաշապ հարցի
 Յատուկ նիւթ մը եւ տեսայ ընտրեցի:
 Նիւթ մը շա՛տ համես եւ շատ ալ մեկին
 Երեք նիւթերով, թէ եւ ոչ խրթին,
 Սակայն արդարեւ Հայ Ազգի Տունին
 Նըման է երեք աղամանդ սիւնին:

* * *

Արդ, նիւթիս երեք նիւթերը փափուկ,
 Երէ կը խօսին սրտերնուդ տափուկ,
 Են՛ նախ՛ հայերէն խօսիլ, եւ երկրորդ
 Հայ զրքեր կարգաւ չըսել աւելորդ
 Յօգնութիւն մըն է, ժամերու վատնում,
 Մտքի ուժ՛ աչաց լոյսի ըսպառում:
 Գալով երրորդին՝ ոչ նըսազ ան ալ
 Կարեւոր առջի երկուսէն դարձեալ,
 Երգելըն է դա, երգել հայերէն,
 Յատկութիւն մ'ընտիր տրուած մեզ վերէն:
 Ուրեմն կըրկենեմ մեր նիւթը դարձեալ,
 Հայերէն խօսիլ, հայերէն կարգալ,
 Հայերէն երգել. ասոնք պիտ' ըլլան
 Իմին միտք բանին, խօսքերն այս օրումն:

* * *

Կը տեսնեմ յանախ մեր ազգէն շատեր,
 Այրեր կամ կիներ, երիտասարդ, ծեր,
 Մեծ ախորժակով օտարին լեզուն
 Կը խօսին իրենց ամէն գործերուն
 Մէջ, եւ ամէն պահ տեղի անտեղի,

Ըլլան տունի մէջ թէ քորսխաղի:
 Կը խօսին լեզուն ժըրանկին *քօքէթ*
 Անգլիացուն մեծ՝ որուն լայն *փօքէթ*
 Եթէ լեցընես աշխարհը բոլոր
 Դարձեալ անյագուրդ կ'ըսէ «կիւ մի մօր».
 Իսալացիին, գերմանին լեզուն,
 Ի շարքս այլոց նոյն իսկ Բորենուն՝
 Մոնկօլ գազանին, որ մեր բերնին մէջ
 Զըթողուց լեզու կըստեսց անվերջ:
 Վերջապէս բոլոր ազգերու լեզուով
 Կը խօսին անոնք հանոյժով սիրով,
 Բայց երբե՛ք շրջել լեզուով հայկական՝
 Մեր պապերէն մեծ ժառանգ պատուա-
 կան:
 «Ո՛վ մեծաւանջ դու լեզու» պերճ հայկե-
 ան,
 Նըման քեզ արդեօք ուրիշ տեղեր կա՞ն —
 Ինչպէս որ կ'ըսէ բանաստեղծը մեր
 Դասելով ըզքեզ ամէն բանէ վեր —
 Դաւերու մըքին կիրճերէն խըքին
 Շալիղդ ես գրծեր կ'ընթանաս հեռսին
 Քաղցրանունչ խօսքի առուակ հեզասան
 Ակնադրիւր զեղուն Հայ Մըսէին անմահ:
 — «Ինչո՞ւ չես խօսիր, եղբայր սիրելի,

«Քու ազգիդ լեզուն, լեզուդ մայրենի»՝
 Կը հարցնեմ իսկայն այսպէս շատերուն՝
 Այլապա՞սներու հոգով շատ եռուն:
 — «Եղբայր մենք ունինք լեզու մը աղուոր
 «Որուն նըմանը ազգաց մէջ բոլոր
 «Հագիւ թէ ըլլայ, շատ քիչ կը գըսնես
 «Եթէ անձանձոյթ ուշով պըրպըսես.
 «Կամ լեզու չըկայ շուրճը կըրցող
 «Մեր լեզուին վըրայ՝ գիտցած ըլլաս թող:
 «Շատ չըպարծին թող նուրբ ժըրանսացիք
 «Ճոխութեամբն իրենց լեզուին գեղեցիկ,
 «Անգլացիներն այդ յաւակնութիւն
 «Զունին չեն ալ տար կարեւորութիւն,
 «Քանզի այն մարդիկ կարճ խօսելով ալ
 «Կարող են շատ բան հասկըցընել տալ...
 «Գերմաններ, մահա իսալացիներ,
 «Քսկանսիմաւեան ցեղեր, ըսլաներ,
 «Զունին հայ լեզուէն գերիլեր արժէք
 «Ունեցող բարբառ, լեզու քանկարժէք:
 «Աւրդ՝ հարցընեմ քեզ հայորդի, հայ մարդ,
 «Դուն չես խօսիր զայն ի՞նչ է քու պատ-
 հառդ.
 «Օտարին առջեւ կ'ամըչնա՞ս միթէ
 «Կամ կը համարես եղած *մէմօնէ*»

«Հայ ազգի լեզուն, բարբառդ վայրական
 «Որ գիտցողին քանկ գանձ մ'է պատուա-
 կան:
 «Ամօ՛ք, ամօ՛ք քեզ եթէ նախասինք
 «Սեպես գործածել խօսքդ զոր նախնիք՝
 «Երանաւորն Սահակ-Մեսրոպներ,
 «Եզնիկ, սուրբ Ղեւոնդ ու Եղիշէներ,
 «Փարպեցի, Դաւիթ փիլիսոփան վախճ,
 «Սուրբ Նարեկացի եւ դեռ զո՞րն ըսեմ...
 «Մեծ պատմահայրեր, իմաստասէրներ
 «Սուրբ Թարգմանիչներ, աշխարհակալ-
 ներ,
 «Իշխաններ հրգօր, իշխանագուններ,
 «Մսի ու մարմնի գերգօր Տիսաններ
 «Փառքով պարծանքով են ընդմիտ խօսեր:
 «Ըսէ՛ անոնցմէ դուն ի՞նչ աւելի
 «Ունիս, ո՞ր արժէքդ կը հաւատարի
 «Մէկ ճաներորդին անոնց պանծալի
 «Արժանիքներուն, ո՞վ հայ խղնալի,
 «Որ չես գիշանիր, կամ քէ կամաչես
 «Որ չըլլայ չըլլայ քէ հայ նանչնան քեզ:
 «Զե՛ս խօսիր, ինչո՞ւ, ըսէ՛, հարց կուտամ
 «Հայ տղայ, պարոն, օրիորդ, մատամ»:
 Այն ասէն նա ոչ արդարանալի

Կուտայ ինձ ասպէս պատասխան մ'անլի.
 — «Մենք *Անասուրի* բուրփին շատ մօտիկ
 «Ծընեք մեծցեք եմք ընկեր մըսերմիկ,
 «Անոր լեզուն մեզ դարձեւ է կապանք
 «Ամուր կաշկանդող, ալ ի՞նչպէս կըրնանք
 «Թօքափել մեզմէ մեր հիգով անգօր
 «Դառնալ հայ լեզուին, որ այլեւս խոսո՞ր
 «Կը համեմատի մեր խառնըւածքին,
 «Մերին կորդացած լեզուին ու մըսքին»:
 Եւ կամ կ'առարկեն իմաստակօրէն,
 Թէ՛ այն օրը երբ ծընեք են մօրմէն,
 Իրենց մայրիկը օրերգեց զիրենք
 Այն երկրի խօսքով որու խիստ օրէնք՝
 Փակագծով ըսեմ՝ հացին, պանիրին
 Համբան գտնելու օրէնքը խորին՝
 Կը պահանջէ որ միմիայն խօսին
 Լեզուն *խուլըզին*, *Ֆուլին*, *համուսին*:
 Բայց տրամադիր չեմ հաւատալու
 Պատահաբանող այդպէս խօսերու,
 Քանզի վստահ եմ քէ օր մը ինք ալ
 Տեսաւ հայ դպրոց, զիրք ու գրքակալ.
 Շատ շատերու պէս ինքն ալ է տէրը
 Հայ լեզուին, միայն կը պակսի սէրը:
 Մէկ մասնիկն ալ մեր դժբախտ Հայ ազգին

«Հայերէն ինչո՞ւ չես խօսիր» հարցին
 Կը շուարի խիստ կը մընայ մոլար,
 Օ՛, ա՛յս մէկն է արդարեւ քրեւառ...
 Քանզի չի գիտեր թէ ինչո՞ւ իրաւ
 Պապերու լեզուին ինք ա՛լ վերջ դրաւ.
 Կամ այլասերած է ա՛լ չի գիտեր
 Թէ ի՞նչ է ազգը եւ ի՞նչ են ցեղեր:
 Անոր ազգութիւնն, կրօնքը, լեզուն,
 Ապրիլն է միայն, ապրիլն ու լի փայլուն.
 Կապկել Քրանկիին եւ անգլիացուն
 Շարժումը քօքէթ, ձեւերն ու լեզուն՝
 Սովորոյթները, բարքերն անամօր,
 Վերջապէս որքան կըրնայ ըլլալ մօտ
 Անոնց որպէսզի կարծեն թէ իրա՛ւ
 Եւրոպացի մ'է լուսամիտ *պըռաւ*:
 Այդպիսիները չեն գիտեր անուշ
 Չեն հետաքրքիր հեռուս կամ մօտուս
 Թէ ի՞նչ է *հայը*, ի՞նչ յատկութիւններ,
 Առաքինութիւն, աննըման գանձեր
 Կան անոր հոգւոյն մէջ անոր արտին,
 Եւ ի՞նչ գոհար է պըտուրը մըսքին:
 Մէկ խօսքով ըսեմք *ապուշ թիփ* մ'է սա
 Որ ինքզինք ծածկած ի գուր կը յուսայ
 Արժէքաւորութիւն, առանձին փայլիլ

Քայց բընա՛ւ երբեք հայ չը նանչցըւիլ:

* * *

Պո՛ւք մի նըմանիք այդպիսիներուն,
 Հայրե՛ր, եղբայրնե՛ր, քոյրե՛ր փափկասուն.
 Պարծանքով ըսէ՛ք թէ՛ ձեր պապերուն
 Սերունդն էք ընտիր, ու ձերին լեզուն
 Մեծ հըպարսութեամբ խօսեցէ՛ք ազատ
 Երէ պի՛ս՝ մընաք հայեր հարազատ:
 Պարծեալ կը կըրկնեմ, հայերէն խօսէ
 Ե՛ղբայր, երէ ոչ առջեւըդ փոս է,
 Կը գահալիժիս որուն մէջ իսպառ
 Խախտելով ազգիդ հիմն անկիւնաբար:

* * *

Պառնանք մեր նիւրի սա երկրորդ նիւղին
 Որ հանելի է միայն սիրողին,
 Հայերէն *կարդալ*՝ սա քիչեր մեզմէ
 Աւա՛ղ հազիւ թէ կը հետաքրքրէ.
 Մեր նոր սերունդի մի մասը ըստուա՛ր՝
 Իր պարապ ժամերն ոսկի ու գոհար
 Վոկ կը մեռցընէ հանդիպի համար,
 Երբալով *պալօ*, *սինեմա* եւ *պառ*:

Խաղեր այլազան սրբահաճային
 ժամանցի համար յահախ կը նային.
 Նորածնութեան դարձեր են գերի
 եւ կամակասար զարդի շրպարի,
 Լուր իսկ չունին քէ ի՛նչ է Հայ Գիրքը
 եւ ի՛նչ են անոր պէս պէս բարիքը:
 Հէ՛յ, հայ բարեկամ, տեղն ըսե՛մ քեզի
 Հանոյքներու մէջ է՛ն գերագոյնի.
 Սրբի, հոգիի, սրնունդը մըսի
 Պալասանն ամէն կոսացող վէրքի.
 Միայն Հայ Գիրքը. Հայ Գիրքն է անի
 Կը պատուիրեմ քեզ միշտ կարգալ զանի:
 Դուն կարդա՛ Բաժնի, կարդա՛ Արուեան
 Քամառ-Քաթիպա, Հայրիկ Խրիմեան:
 Կարդա՛ Նալպանսեան, կարդա՛ Ալիբան,
 Մեծ Պէճիկբաշեան, անմահ Վարուժան,
 եւ Սիամանթօ, եւ Պետրոս Դուրեան,
 Կարդա՛ Թումանեան, Նաբոս, Աղան,
 եւ Սահարոնեան, Վահան Թէֆեան,
 Մեծարեւոյց, Չարեւոյ՝ Արեւիկ Զօպանեան,
 Սիսակ, Համաստեղ եւ Կոստան Չարեան,
 Զապէլ Սասուն, Շուշան Կուրդինեան:
 եւ դեռ հայ մեքի համաստեղութիւնն
 Ամբողջ, հոյակապ, լուսավառ, փաղկուն,

Որ կը տանի քեզ հայրենի աշխարհի
 Ուր կը հանգչին մեր նախնեաց սուրբ նը-
 խարք.
 Այն կախարդական աշխարհը մերին
 Հեքեքային լի խորհուրդով խորին...
 Գընա՛ անոնց հետ, բարձրացիր վէր, վէր
 Ո՛րքան որ կրնաս հայրենի լեռներ.
 Իջի՛ր անոնց հետ ձորեր խորխորաս,
 Փայտարներ, ծերպեր սուրբ ու անարաս.
 Անոնք կը տանին քեզ դաշտեր ծաղկուն
 Ուր կ'աշխատի հայ մշակն, ու մեղուն
 Ժիր ու բազմագլխօ կը փաղէ նեկսար
 Թռչելով ծաղկէ ծաղիկ անդադար:
 Քալէ՛, միշտ փալէ՛, անցի՛ր լեռ ու սար
 Կը հանդիպիս մեր գետերուն վարար,
 Անտառներ մայրի, անտառներ սօսեաց
 Կը պատմեն քեզի փառքէն մեր նախնեաց:
 Կը տեսնես հայ մօր արցունքի առուակ,
 Հայ կտրիմներու արեան լիճ, ծովակ:
 Կ'ունկընդդէմ այնտեղ քէ ի՛նչպէս կ'երգէ
 Աւան դալկահար տեղերն ոսկէ
 Հրծծիւնով մը խոր ու սրբամորմոք
 Որպէս աղբիւսանք մահուան անողոք:
 Բանաստեղծական խորհուրդները յորդ

Կ'ըմբոճխնէ սիրտդ կ'ըլլայ միտ հաղորդ
Արեալոյսներուն՝ շողերով օծուն,
Վերջալոյսներունն՝ գոյներով զեղուն:

* * *

Այս բոլորէն վերջ, ինչ սիրտը, հոգին
Հասած կը տեսնես բարձունք մ'անագին
Բարձունք վեհագոյն հանդիման վայելի,
Եւ երանութեան, գերագոյն կեանքի,
Ճրճմարիտ սիրոյ, յորդ արբուսանքի,
Արդար ցասումի, անմեղ պարծանքի:
Կը դառնաս իսկոյն ողջախոհ, արի,
Պատշապան բարիի, անցնելով չարի:
Կարդա՛, հայ եղբա՛յր, հայ գիրքը կարդա՛,
Հայ ապրելու բուն գաղտնիքն է դա:

* * *

Քիչ մըն ալ տեղ տանք սա վերջին կէտին՝
Երեւակ միութեամբ համեստ մեր նիւթին.
Կարծեմ չըմոռցա՛մ, հայերէն երգել,
Որուն վստահ եմ թէ ո՛չ մէկ արգել
Կը սպառնայ եթէ միայն մենք կամինք
Մեր բոլոր ուժով ու պայքար տանինք:

Կարծես ազգային մենք երգ չունենանք
Ըզգացումով լի տրուող հուր, խայտանք,
Որ դեռ մեր մէջ կան մարդիկ ապիկար
Երգող միտ օտար երգեր անպատկառ:
Մեր թրքաբարբառ հայրենակիցներ
Այս տեսակէտով ըզբո՛ր են կոտորէր,
Կ'երգեն հա՛ կ'երգեն, ուժով կը պոռան
Մինչեւ որ պատկին կոկորդ ու բերան:
Ե՛ղբայր, չեմ գիտէր, եւ թրեմ ի՛նչպէս
Այն տանկաբարոյ երգերը պէս պէս.
Մէկը «թուռնա՛մ» է թէ ի՛նչ խառնախօսի,
Ուրիշներ լրկիսի ոնով աղբիւսի
Որոնց անունն իսկ թրեւը այստեղ
Անարգանք է մեզ եւ մահացու մեղ:
Մեղք չե՛ն մեր ազգի մեծ երգիչներուն
Որոնք իսկ գիտէր ըզգացմամբ զեղուն
Երգեր են գրած, երգեր խանդավառ,
Շինիչ ու կըրքիչ, մահուր սիրավառ.
Մեղք չե՛ն մեր անմահ Կոմիտասներուն
Եւ Շահ-Մուրաթեան քաջ երգիչներուն,
Եւ դեռ բազմաթիւ հիններ ու նորեր
Որ երգի համար կոկորդ են պատկեր:
Ուրեմըն է՛ղբայր, հայերէն երգենք,
Օտարին անհամ երգով չանարգենք

մեր երգիչներն ու բանաստեղծները.

Զերգենիօսարը, միշտ երգենի մերը:

* * *

Փակելէ առաջ մեր խօսքը մէյ մ'ալ՝
Կըրկենեմ այն ինչ որ կ'ուզենի քաջ գիտ-
նալ.

Հայերէն խօսիլ, երգել եւ բնա՛ւ չսալ
Օսարի լեզուին, օսարի զրբին՝
Նախապատուութիւն վա՛ս տանկի երգին:
Այսպէսով միայն կ'ապրինք անսասան
Ինչպէս կը գրէ Նար-Պէյ սրբազան.
«Հայ ապրինք եղբարք մարդկութեան
մէջը

«Հայ կընենք է մեզ պատմութեան էջը
«Հայ անուամբ ըզմեզ կ'ողջունեն երկինք,
«Եղբա՛րք հա՛յ ապրինք, եղբարք հա՛յ
մեռնինք»:

ԶԱԻԵՇՏԱԿԱՆ

ՂԵՐԳԵՆԻՕՍԱՐԸ

ԶԱԻԵՇՏԱԿԱՆ

ՈՒՂՂՆԵՐԸ

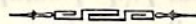
20րդ էջի 5րդ տողը կտրուի այսպէս. —

Հայերէն խօսիլ, հայերէն կարդալ,
Հայերէն երգել եւ բնա՛ւ չսալ

ՁԱԽԵՇՏԱԿԱՆ

Դ Ր Ա Խ Տ Ա Պ Ա Տ Ո Ւ Մ . . .

(Ի սկսս ա շա կարսոն հայունեսց)

Անցաւոր կեանքի ամենայեալին վայելք-
ներէն իսկ յղփացած՝ Տիկին Նաղիկ հաւա-
քած իր զոյքերը այս աշխարհէն՝ առօք փառօք
մուտք զործեց յաւիտենական աշխարհ։ Հոն
դատաստանական քննութեան օր մը ամենա-
նրբին քամոցներէն մեծ դժուարութեամբ
անցած — որուն համար կը դարմանար, տես-
ներով որ երկրի վրայ իր ճանչցածներէն շա-
տերը, նոյն իսկ լուսցարար Մարիամի, ջրկիր
Սուրբիկի պէս խեղճուկրակ կնիկներ դիւրու-
թեամբ կ'անցնէին — վերջապէս Արքայու-
թեան մուտքի տոմսակը ձեռքին՝ կանգ ա-
ռաւ Դրախտի դրան բերանը պահակ կեցած
հրեշտակին առջև, ու, հպարտութեամբ, նոյն

խակ առ ի քաղաքավարութիւն բարեկեր մըտ-
քէն չանցընելով, ցոյց տուաւ ձեռքի իրեն
անծանօթ տառերով գրուած ու դատաստա-
նակա՛ն հսկայ կնիքը կրող տոմսակը...: Փութ-
կոտութեամբ ու յարգալիբ շարժումով մը
առնելով նորեկ Տիկինին ձեռքէն իրեն եր-
կընցուած քառքը սպիտակագլխաւ հրեշտա-
կը՝ թեթեւ ժպիտով մը խոնարհութիւն մը ը-
րաւ, դարձուց Դրախտի դրան բանալին ու
խակոյն Տիկինն Ծաղիկին առջև տեղի տուաւ
Դրախտին հսկայ դուռը, որուն ետեւ հրեշ-
տակներու խումբ մը իրեն յատուկ պաշտօն-
ներու վրայ զբաղած էր: Երկնային պահակը
Տիկ. Ծաղիկին ու ձեռքի տոմսակը անոնց
յանձնելով՝ ինքը դուրս ելաւ ու գոցեց դար-
ձեալ դուռը իր պաշտօնին զուլխն անցնելով:

Դրախտի դրան ներսի կողմը գտնուող
հրեշտակներու հոյլը՝ Տիկինն Ծաղիկի քառքը
զանազան տոմարներու քով պտտցնելով,
անոնց մէջ արձանագրելէ ու յարակից զոր-
ծողութիւնները աւարտելէ յետոյ, հրեշտա-
կի մը յանձնեց Տիկ. Ծաղիկը տանելու ուր
որ անկ էր:

* * *

Այժմ Տիկ. Ծաղիկ հրեշտակին առաջնոր-
դութեամբ կը յառաջանար դրախտի ընդար-
ձակ զեղազուարճ պողոտաներէն...: Այս
Դրախտ ըսուածը ինչ ընդարձակ ու փա-
ռաշուք տեղ է եղեր... Տիկ. Ծաղիկի աշ-
խարհի մէջ տեսած, իր հարուստ կեանքի
տեղութեանը պատած ու վայելած տեղե-
րէն ո՛չ մէկը կարելի էր բաղդատել այդ տե-
ղին հետ...:

Անոնք միշտ կը քալէին ընդարձակ պո-
ղոտաներէն, որոնք ո՛չ ծայր ունէին, ո՛չ ալ
ճոթ: Իրենց գնացքին ալ ու ձախ կողմերուն,
զարմանալի կանոնաւորութեամբ շարուած
փառայեղ շիրիւներ, պերճաշուք ապարանք-
ներ — որոնց առջև անսման բուրաստաններու
մէջ խնդացող վարդերու մեղրածոր շրթներէն
սէր կ'ըմպէին յաւերժական սոխակներ, ու
մեղուններ անմահական մեղր կը պատրաստէին
երփներանգ ծաղիկներէն՝ Դրախտի բնակիչ-
ներուն համար — հիացումը կը յափշտակէին
Տիկ. Ծաղիկի, որ յաճախ կը հարցնէր իրեն
ընկերացող հրեշտակին. «Այս զեղեցիկ ապա-

բանքները որո՞նց կը պատկանին»։ Հրեշտակը կը պատասխանէր. «Ատոնց իւրաքանչիւրը երանելի հոգիի մը սեպհականութիւնն է»։

Տիկ. Ծաղիկի ուշադրութիւնը յատկապէս գրաւեց մէկը այդ յաւերժական հրաշալիքներէն, որուն սլատերն ի վեր մազլցող յամիկի արիւնները ճերմակ հրեշտակաթեւ ծաղիկներ կը ձիւնէին դէպի վար և որուն յամկածածուկ «պատշգամին վրայ իրիկուան արեւմուտքի ատենները, ֆեյժի մերսիյոյ բարեկամներէս ընտիր խումբի մը հետ ճոխ դարեջրասեղանի մը շուրջ բոլորուիլը կ'արժէ», կը մտածէր Տիկ. Ծաղիկ, որ հարցուց ուղեկից հրեշտակին թէ՛ որո՞ւ կը պատկանէր ան։

— Այդ, երկրէն վերջերս ժամանող երանելին Սուրբիկ տուտուին կը պատկանի, պատասխանեց հրեշտակը։

Արդարեւ յիշեց Տիկ. Ծաղիկ, դեռ քիչ առաջ իրեն հետ երկինք մտնող ջրկիր Սուրբիկ տուտուն, ու ինքնիրեն մտածեց. «Հը՛մ, եթէ իր բոլոր կեանքին մէջ, մութ ու խոնաւ տուններու մէջ թափթփուկ կեանք մը ապրող ջրկիր Սուրբիկին այսպիսի ապարանք մը շնորհուեր է, զոր կառավարել իսկ

չպիտի դիտնայ, վստահ եմ, ուրեմն ինծի տրուելիք ապարանքը աւելի՛ հոյակապ, աւելի՛ շքեղ ըլլալու է»։

* * *

Ու կը շարունակեն անոնք իրենց ճանապարհը՝ շարժանկարի թաղանթներուն նըման միշտ նորոգելով իրենց շուրջի ծիծղուն տեսարանները։

— Դեռ շատ պիտի երթա՞նք, կը հարցնէր Տիկ. Ծաղիկ հոգեկան անհամբեր հըրճուանքով մը, ըոպէ մը առաջ հասնելու համար իր դրախտավայրը։

— Քիչ մը ևս, անո՛ւ կը հասնինք, կը պատասխանէր ժպտելով, ոստոստուն քայլերով հրեշտակը։

Վերջապէս դարձան անկիւն մը, ձախ թեքեցան ու կանգ առաւ հրեշտակը անապատային, ցոյց տալով Տիկ. Ծաղիկին՝ ծրմակ տեղի մը վրայ՝ փոքր, ցած եւ ուռիի ճիւղերով հիւսուած հիւղակ մը, որուն թափանցիկ կողերն ի վեր կը մազլցէին բաղդի խեղճ թփիկներ, ու ըսաւ.

— Այս է բնակարանը, Տիկին, որուն մէջ ձեր պայծառափայլութիւնը պիտի յաւերժանայ:

Տիկ. Ծաղիկ սահմակած մնաց պահ մը, լեզուն կոկորդին մէջ սահեցաւ, ու քանի մը անորոշ բառեր կակաղելէ վերջ, մեծ ճիգով մը լեզուն կոկորդէն դուրս հանել յաշողելով՝ բացազանչեց:

Ի՞նչ, այս իմ խրճիթս . . . ասոր մէջ բնակիմ ե՞ս . . . Աստուած իմ, այս ի՞նչ անիրաւութիւն է . . . ո՛չ, ո՛չ, անկարելի է. ասոր մէջ սխալմունք մը կայ . . . անկարելի է որ այս իմ բնակարանս ըլլայ: Կամ թէ դո՛ւն չես զիտեր. Մեծաւորի՛ն հարցուր. անպատճառ դուն չես զիտեր ամէն բան: Եւ կամ աշառութիւն մը կայ հոս, սարսափելի աշառութիւն: Եթէ ոչ, ի՞նչ պէս կ'ըլլայ որ երկրի վրայ ինծի ծառայ կոչուելու անարժան մարդոց ապարանքներ կը շնորհուին, իսկ ինծի՝ այսպիսի աննշան խրճիթ մը . . . :

— Բայց Տիկին, կտրեց խօսքը հրեշտակը, ինչ որ ալ ըսէք, ա՛յս է ձեր բնակարանը, վասնզի ի՛նչ ատաղձ որ զրկուի

մեզի երկընէն, անոր համեմատ բնակարաններ կը պատրաստուին հոս երանելեաց համար: Զեր զրկած ատաղձը այս է եղեր եւ այսպիսի բնակարան մը պատրաստուած է ձեզի համար . . . :

— Ի՞նչ, պոռաց Տիկ. Ծաղիկ, սրւոր նայեցէ՛ք ննջե. ծօ, պէխապար մա՛րդ, ես այսպիսի ատա՞ղձ մը զրկեմ եմ. ո՞վ լուր տուած էր ինծի որ ատաղձ զրկէի, ոչ թէ այսպիսի յետիոյիկի ճիւղեր, այլ՝ ատաղձ զըրկէի ձեզի, մինչև ուղն ու ծուծը ատա՞ղձ . . . Եւս այն ջրկիր ցնդած Սուրբիկը այն տեսակ ատաղձ ուրկէ՞ զրկեց որ անոր այնպիսի շքեղ պարտէզով ու յասմիկներով զարդարուած ապարանք մը շինուած է . . . :

Ու, Տիկինը կը պնդէր թէ՛ անկարելի է որ այդ խրճիթը իրը ըլլայ, թէ անպատճառ սխալմունք մը կայ այս գործին մէջ, եթէ ոչ աշառութիւն. ուստի կը պոռար, ինքզինքը կը փետտէր, սպառնալիքներ կը կարդար անպատճառ Մեծաւորին քովը ելլելու «Արդարութիւն, արդարութիւն, Տէ՛ր Մեծաւոր» ազադակելով:

Ի տես ասոր, առաջնորդ հրեշտակը

պահ մը մտածեց ինքն իրեն թէ չլլայ ինքը սխալ տեղ մը առաջնորդած ըլլայ այս պատուելի տիկինը ու Մեծաւորէն սլափօ մը ստանայ՝ անոր պատուասիրութիւնը վիրաւորած ըլլալուն համար։ Ուստի աւելի վստահ ըլլալու համար, իսկոյն մօտակայ կայանէ մը հեռաձայնեց (հեռաձայն չկար խրճիթին մէջ) Դրախտի Շինարարական Կոմիտէի քարտուղարութեան։

— Ճժժժ . . .

— Ալլօ՛, ալլօ՛ . . .

— Դրախշինկոմի գրասենեակը . . .

— Ալլօ՛, այո՛ . . .

— Թիւ 11 բնակարանը որո՞ւ անունով շինուած է։

— Թիւ 11 խրճիթը ըսել կ'ուզէք։

— Այո՛, ճի՛շտ։

— Այդ խրճիթին ատաղձը երկրէն ըստացուած է մի ոմն Տիկ. Ծաղիկէ, որ այս օր տեղս ժամանեց, անոր անունով արձանադրուած է գրասենեակիս զլխաւոր տոմարին մէջ։

— Նորհակալութիւն, չնորհակալութիւն։

Հեռաձայնի ընկալուչը վար դնելով՝ վրստահութեան շունչ մը առաւ հրեշտակը, ու վճռականապէս մօտենալով Տիկ. Ծաղիկին, ըսաւ։

— Կը ցաւիմ, Տիկին, — թէպէտ այնքան ալ չէր ցաւեր — որ ո՛չ մէկ սխալ պատահած է ձեր բնակարանին վերաբերմամբ։ Այս խրճիթը ձերն է, շինուած՝ ձեր կողմէ երկրէն ղրկուած ատաղձով։ Հոս ոչ մէկ սխալմունք ու աչառութիւն կը պատահի ո՛ր է ատեն։

Ու խրճիթին դռնակը բանալով ներս մըղեց Տիկ. Ծաղիկը, ու աներևութացաւ հրեշտակը։ Մինչ Տիկ. Ծաղիկ ցածուկ ու խոնաւ հիւզակի յատակին վրայ խելագարի պէս ինկած՝ մագերը կը փետտէր, կուլար ու կըճռտացող աղաներու մէջէն կ'աղաղակէր, «Արդարութիւն, արդարութիւն, Մեծաւորին քով կ'ելլեմ, այս ի՛նչ անիրաւութիւն է այս ի՛նչ . . . »։

Նոյն միջոցին ընդոստ արթնցաւ Տիկ. Ծաղիկ, որ անկողնոյն մէջ էր ու կ'երագէր։ Պաղ քրտինքի մը մէջ կը լողար, նախորդ իրիկւան ֆէյժի սեղանէն զարեջրով ծանրօրէն բեռ-

նաւորուած ստամոքսի թթուածութիւնն ու
բերնին մէջ սիկարէթի հոտը իրար միացած...:

☆ ☆ ☆

Այլ անկէ յետոյ Տիկ. Ծաղիկ ձգեց զա-
րեջրի և այլ ոգելից բնականութիւնը,
սիկարէթի գործածութիւնը, *սենսիլնիկ-հօրերու*
յաճախումը ու բոլոր տեսակի ա շա կարտնի
կեանքը, ու նուիրուեցաւ իր ընտանիքին,
իր զաւակներուն հայեցի տոհմային կրթու-
թեան, հայուններու յատուկ նախանձախըն-
դութեամբ մը ընտանեկան սրբութիւննե-
րուն: Բոլոր, բոլոր օտարամուտ տղեղ սովո-
րութիւններէն ու անառակութիւններէն մեր-
կացաւ, ու, ջրկիր Սուրբիկի, լուացարար Մա-
րիամի, հացթուխ Վառվառի պէս՝ պարզ, ա-
ռաքինի, ընտանեակէր, ազգասէր, կրօնասէր՝
կնկան ճիշտ կոչումին վերադառնալով՝ տի-
պար կին մը դարձաւ, ամուսնին հարստու-
թիւնն ալ միշտ խնայելով և միայն բարեգոր-
ծական ու ազգօգուտ ձեռնարկներուն բոլոր
սրտովը պատասխանելով, ի մեծ դարմանս
զինքը նախապէս ճանչցողներուն:

Պ. Ն. Ք.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0347931

97/

49724

ԳԻՆ Զ Պ. Դ.

Տպ. Սրբոց Յակովբեանց, Երուսաղէմ